

Les injustícies socials del franquisme

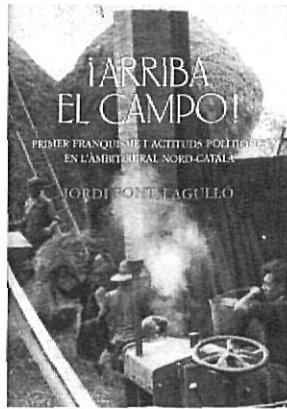
FONT I AGULLÓ, Jordi.
¡Arriba el campo! Primer franquisme i actituds polítiques en l'àmbit rural nord-català.

Ed. Diputació de Girona.
 Girona, 2001.

Apareix aquest treball d'investigació en uns temps, tal com afirma Pere Ysàs en el pròleg, de desmemòria pública sobre el règim franquista. El silenci pactat en el moment de la Transició ha permès la persistència d'una mirada benivolent cap a una de les dictadures més dures de l'Europa contemporània, així com una visió simplista d'una Catalunya sense fractures enfront de l'opressió franquista.

El llibre de Jordi Font i Agulló, que va rebre la II Beca d'Investigació en Ciències Socials del Patronat Francisc Eiximenis, s'adscriu al corrent historiogràfic segons el qual el franquisme és indestriable del context europeu sorgit a partir de 1918. En aquest sentit, en el treball es marquen similituds entre les condicions de l'Espanya del primer terç del segle XX i la situació d'altres països europeus a la mateixa època, considerant el feixisme un fenomen d'abast europeu on el franquisme s'inscriu amb totes les seves particularitats –entre d'altres, un gens menyspreable suport de masses i un paper clau de l'Església catòlica en la legitimació ideològica del règim.

Fins ara, en general i també a Catalunya, en el camp de la historiografia s'ha prioritzat l'estudi de l'oposició, la resistència i la repressió franquista. Es

coincideix avui en el paper central del terror franquista, de caràcter brutal i massiu en els anys inicials de la Dictadura i durant tota la seva trajectòria. Però només amb la repressió l'explicació de la durada del franquisme és insuficient. Per això resulta primordial, tal com ha fet Jordi Font, abordar les actituds polítiques i socials de la població, la construcció d'un determinat consens, el coneixement de l'opinió pública sobre el règim. Perquè, entre d'altres aspectes, sense les actituds d'acceptació manifesta d'alguns sectors hauria estat impossible, per exemple, administrar la repressió amb tanta eficàcia (calien denunciants, testimonis i complicitats passives).

L'estudi queda limitat al període conegut com el primer franquisme (1939-1959), etapa marcada en el camp per la total intervenció sobre tot el cicle productiu i comercial (que propicià l'aparició del mercat negre), al costat de l'extensió de la repressió, que incidia en tots els àmbits de la societat. Pel que fa a l'ús de les fonts orals, el treball es circumscriu a l'àmbit geogràfic situat entre els cursos baixos dels rius Fluvià i Ter, és a

dir, entre les comarques de l'Alt i el Baix Empordà, i els seus protagonistes principals són els petits i mitjans propietaris.

El llibre s'estructura en tres capítols: un comentari sobre el mètode emprat en abordar una òptica microhistòrica, el context social i polític de la zona estudiada, i uns reculls biogràfics dels testimonis entrevistats. Tal com diu Jordi Font, la microhistòria rebutja les simplificacions i permet analitzar més bé la complexitat, en un territori reduït. D'aquesta manera, cada aspecte es relaciona amb el context internacional d'entreguerres, al mateix temps que, mitjançant els exemples diversos dels pobles de les comarques gironines, s'ofereix una mirada des de baix que permet copsar el que va significar la instauració del Nuevo Estado.

En el tercer apartat, les entrevistes esdevenen interpretacions de biografies polítiques, o de trajectòries vitals sota la Dictadura. L'autor hi tipifica des de l'actitud d'adhesió incondicional al règim fins a diverses tipologies de passivitat (condescendent, condicionada per la por, l'acomodament des d'un inicial rebuig...), molt més enllà de la dicotomia franquistes/antifranquistes. La font oral li permet també experimentar les transformacions experimentades en el llenguatge, l'imaginari col·lectiu, la simbologia, etc.

A partir de la documentació generada pels cossos de seguretat, l'Església catòlica, la premsa oficial, les entitats locals (ajuntaments, delegacions de FET-JONS, Hermandades...), es descriuen els canvis que la Dictadu-

ra comportà en la vida quotidiana, en imposar un nou ordre social basat sobretot en la condemna del passat republicà més recent i una total jerarquització, amb el resultat d'una societat marcada per un control exacerbant i una repressió diària a petita escala. Per contra, també es constata que el nou estat franquista va buscar el suport popular amb la celebració d'actes diversos (dies de la Victoria o de la Liberación, festivitats religioses, homenatges a víctimes...) que mobilitzaven els addictes i també desarticulaven la capacitat de resistència d'una majoria sotmesa al silenci. Alhora, l'autor també remarca l'ofensiva recatolitzadora de l'Església.

Amb la lectura d'aquest llibre ens adonem de la situació d'abús i aprofundiment de les injustícies socials en què vivia el conjunt de la població. El model intervencionista en l'economia i el consegüent mercat negre van sumar algunes adhesions al franquisme, sobretot d'aquest camperolat familiar que n'obtenia beneficis immediats, però van condemnar una gran part de la població a l'escassetat i a la inaccessibilitat als productes de primera necessitat. Tal com afirma l'autor, en el marc de la complexitat de les relacions socials, les proclames del Nuevo Estado foren assumides majoritàriament –no sense contradiccions– per part d'aquesta població rural en un context de resignació, indiferència i acomodament.

Silvia Alemany

